Lucian Merişca

Sălaşul

1957, aprilie 16. De la cel mai tânăr frate din obşte am aflat că buna rânduială mă obligă să particip la noapte la slujba de la 2 la 4 şi dimineață la cea de la ora 6 la 8. De asta vin doar oamenii la mânăstire.

De aceea mă grăbesc să descriu Sălaşul şi să scriu ce am intuit privind rostul lui, înainte de a-mi schimba, poate, opiniile.

În primul rând că sălaşul nu se vede. El nu este făcut ca să fie cunoscut, ci doar în ultimă instanță, şi nu de către toată lumea.

Relativ aproape de mânăstire el fiind, la sălaş nu duce nici cea mai îngustă potecă. Singurii paşi pe peticele de zăpadă până la acest punct apropiat metric dar îndepărtat metafizic, simbolic, au fost paşii mei. Trebuie să spun că şi în prima zi şi în a doua zi (adică azi) am ajuns acolo fără să vreau, ori mai exact spus, din întâmplare.

Ca să ajungi în acel loc, trebuie să suporți înțepăturile brazilor şi să te fereşti să aluneci pe muşchii stâncilor. Se vede că nu e un loc umblat de nimeni. Sau în care nu a mai ajuns nimeni, de mult. Sau din care n-a mai ieşit nimeni.

Mai întâi am văzut o cruce subțire din două bețe albe, înfiptă în muşchi. Credeam că e un joc al imaginației. M-am gândit imediat la mestecenii de care e împânzită pădurea de brazi şi la care mă duc dimineața să-mi beau ceaiul şi seara să-mi beau vinul. Ce vreau să spun cu asta?... Am văzut mici recipiente prinse de cuie bătute în mesteceni. În ele, printr-un mic jgheab din tablă, se scurge seva de iarnă a mestecenilor, picătură cu picatură. Când vine primăvara (aici, pe Rarău, nu a venit încă – e aprilie) sucul de arbore devine toxic şi nu mai poate fi băut.

Dar să mă întorc acum la crucea din rămurele de mesteacăn pe care o văzusem, din întâmplare, în pădure. Nu departe de ea, un tub ruginit ieşea vertical din pamânt. Asta m-a pus de fapt pe gânduri. M-am apropiat, destul de greu – v-am spus că e un loc neumblat – şi am înțeles că ridicătura de pământ acoperită cu frunze uscate şi muşchi era de fapt platforma unui acoperiş minuscul. Am mers în fața aşa-zisei case, dar acolo era un spațiu atât de îngust deasupra râpei, încât, mai târziu, cu greu am făcut nişte fotografii. Ce am văzut?

O uşă de lemn bine construită dar atât de scundă încât până şi un copil ar fi trebuit să intre de-a buşilea. În mod sigur nu era făcută pentru a închide un animal, pentru că avea câte o închizătoare potrivită şi pe dinafară, şi pe dinăuntru. Alături – asta însemna de fapt la câțiva centimetri

doar – gaura unei ferestre, acoperită cu două rânduri de sticlă, de fapt două obloane translucide, cât latul unei palme. Şi atât!...

Acoperişul nu era în două ape ci drept şi izolat de stratul de pământ înşelător de deasupra prin nişte bucăți de cauciuc de pe care se scurgeau în afară picăturile de umezeală. În afară de această "fațadă", sălaşul mai avea un singur perete, cam de patruzeci de centimetri înălțime, dar care avea şi el un gemuleț, ermetic şi lăptos ca un ochi cu albeață.

M-am întors în fața casei – v-am mai spus că era un spațiu foarte îngust acolo – şi m-am aşezat în genunchi pe noroi ca să îmi bag capul pe uşiță. (Bine, eu nu am mai povestit nimic de emoții, de frică şi de remuşcări, precum şi despre faptul că am plecat de mai multe ori de acolo şi m-am reîntors, atras de o curiozitate morbidă. Aşadar, tot ceea ce descriu aici se petrece prin veniri şi plecări succesive, tatonări – ale locului şi, de ce nu, ale propriei mele conştiințe.)

Am încercat în fine să-mi bag capul pe uşa cea mică. Trebuia să stau aproape pe burtă, picioarele îmi atârnau în râpă şi pe spate îmi curgeau picăturile de apă şi noroi de pe acoperişul de camuflaj.

Înăuntru, deşi părea să fie un spațiu foarte mic, se zărea o arhitectură complicată, dificil de descris, exotică. Am văzut cu greu un pat acoperit cu pături şi țoale vechi, apoi parcă un scaun şi o măsuță extrem de mici – asta în fundul sălaşului – iar în față, ceva ca o miniatură de antreu, cămară şi sobă, sobă pe care de fapt n-o vedeam, vedeam numai coşul din tablă care ieşea afara şi care îmi atrăsese atenția. Mă simțeam vinovat şi curios în acelaşi timp, chiar dacă mai înainte tuşisem de probă prin jurul casei, şi apoi chiar bătusem, aplecându-mă, la aşa-zisa "uşă".

Dar acela nu era un loc în care să bați la uşă. Nu era un loc pentru a face vizite sau a primi vizite. Nu era un loc din care să evadezi. Capul îmi intrase ca într-o capcană! Ceea ce am văzut înăuntru... am reuşit să văd cu greu, şi am avut tot timpul senzatia nu că s-ar putea să vină cineva şi să mă prindă, ori că sunt urmărit, ci că acela, salaşul, e un loc peste care nu trebuia să dau. Pe care nu trebuia să-l găsesc, în ruptul capului.

Mulți ani după aceea m-am gândit, am avut timpul să mă gândesc în linişte că nu a fost vina mea. Sau dacă a fost, a fost vina mea ca om.

Era, oricum, un loc în care trebuia să ştii că poți fi dus, nu din care să ştii că poți ieşi.

Am intuit apoi că sălaşul cel bun era un instrument de ajutor pentru neofiții care nu aveau hotărârea să se adapteze la viața care le fusese dată, le fusese hărăzită dinainte. Umilința şi pocăința nu se câştigă uşor, ci cu

lacrimi şi sânge. Erau cazuri în care un tânăr, adus sau venit din proprie inițiativă la mânăstire, nu se putea obişnui suficient de repede. Treceau câteva săptămâni, câteva luni, trecea iarna, şi el încă avea nostalgii, halucinații, vedenii, codane verzi pe pereți. Ceilalți frați de călugărie îl ajutau atunci. Îi vorbeau, îi dădeau mâncarea cea mai bună care se putea găsi, se rugau cu toții pentru el ca să se întoarcă pe calea cea bună şi să uite adevăratul neant, cel colorat al vieții părăsite, şi după care mai tânjea încă. Şi atunci când nu se mai putea altfel, îl duceau la sălaş. În mijlocul recluziunii voite a mânăstirii, îi administrau recluziunea nevoită a bordeiului minuscul, săpat în pământ şi încuiat. Acolo, la cheremul pădurii şi al singurătății depline, într-un loc de care auzise doar, vorbindu-se voalat, ca de o legendă, avea tot timpul şi puterea să înțeleagă că frații îi vor binele. Şi că lumea e dreaptă ca un fir de ață, şi că nu există nicăieri Întuneric, ci doar lipsa Luminii, a luminii dinăuntrul nostru şi de dincolo de noi.

Am înțeles mai târziu că acel loc, aşa cum era el, fusese săpat în pământ, cu dragoste, cu taină, pentru cei ca mine, care nu aveau Simț, care nu puteau crede existența cea adevărată. Care, orbiți de mirajul poleit al lumii, nu au timp, nu îşi găsesc răgaz pentru a gândi Binele. Pentru a-l vedea, în toată splendoarea lui. Care în mod intim au nevoie de sărutul fratern şi fratricid al pământului şi care, neavând curajul să-şi administreze medicamentul, aproape că îi roagă pe cei din jur, prin tot ceea ce fac, să li-l administreze.

Astăzi, nici nu mai consider că îmi ispăşesc măcar o pedeapsă. Doar atunci când sunt supărați pe mine, din cineştie- ce motive, pe care eu nu sunt îndreptățit să le ştiu, frații nu-mi mai aduc cutia cu mâncare şi nu-mi mai deschid deloc oblonul. Se pare că iarăşi le-am greşit cu ceva, greu le-am greşit, nu sunt, după atâta timp, pe calea cea bună – pentru că au uitat de multe zile să-mi mai aducă ceva, iar oblonaşul îl mai întredeschide doar, câteodată, vântul. A! Şi am uitat să vă spun: nu e nicio sobă înăuntru. Tubul de fier pe care îl văzusem străbătând acoperişul e pentru ca să mai intre un pic aerul, şi picăturile de ploaie, pe care le sorb cu plăcere, atunci cand am noroc în viață. Dar e o temperatură constantă în sălaşul meu, fie vară sau iarnă, iar groapa mică şi adâncă pentru murdării din fundul casei nu mă deranjează, pentru că am un capac cu care o acopăr. Şi pentru că acum consider că toate sunt în firea lucrurilor şi nu avem a ne plange, câtuşi de puțin. Îmi vine să plâng numai atunci când mă gândesc câți ani mi-au trebuit ca să ajung la justa gândire şi la justele valori la care, poate, voi ce citiți aceste rânduri, încă nu ați ajuns…

Între timp, nu ca să nu mă simt singur, dar ca să împărtăşesc din noul meu simț şi din noua mea adâncime, am făcut şi eu pe duşumeaua de lut o mânăstire a furnicilor; râmele au ascultare să construiască şi să dărâme, iar gândacii sunt cărăuşii şi vitele în acelaşi timp. Ei se cațără pe rădăcinile care au început să străbată plafonul şi aduc de afară tot felul de lucruri minunate şi minuscule.

Furnicile au fost curioase să doarmă pe lavița mea şi să mănânce din blidul meu şi atunci le-am mâncat şi eu. Cu timpul, cu toții din mânăstirea mea au înțeles rostul camerei de recluziune. Le-am construit o catacombă minusculă în colțul cel mai întunecos al încăperii, şi acolo se întâmplă să închid câte o furnică mai recalcitrantă sau chiar câte un gândac bătrân cu care eram prieten, dar care se face că nu aude Voia Celui-de-mai-Sus-decât-el.

Când mă fac că îmi aduc aminte de furnica sau de gândacul de jos că îi e foame, le trimit câte un suflet care a mai stat la camera de recluziune şi nu mai poate fi recuperat, nu înainte de a-i rupe picioarele, pentru că alergarea păcătosului prin groapă îmi oboseşte urechile.

Nu ştiu cât voi sta aici, pentru că e linişte. Şi sunt mai răbdator decât timpul.

Zi sau noapte, iarnă sau vară, nimic nu mă mai atinge şi am timp să mă gândesc la totul. Chiar dacă acest tot e mic, e mult mai mic decât vă gândiți voi, acolo. Şi mai cuprinzător.

Într-o zi, scăpându-mi lingura de tablă sub lăicer, am băgat mâna dupa ea şi am constatat că nu o mai găsesc. Deloc.

Nu-i nimic, mi-am zis, voi mânca cu mâna – doar Dumnezeu nu m-a adus pe această lume cu lingura în mână.

Dar sub patul în care dormeam sau mă rugam, în felul meu, de atâția ani, am descoperit o gaură. O groapă. O groapă foarte mare.

…Oare pentru cine au săpat-o frații mei gândaci, surorile mele furnici şi surorile mele râme?

Or fi înțeles şi ele, dincolo de pământ şi de rădăcini, rostul camerei de recluziune.

Dar eu, oare, l-am înțeles?…

Însă pe cine vor să aducă… pe cine vor să bage acolo, sub patul meu, chiar acolo? Patul meu, care e din ce în ce mai putred din cauza umezelii şi se clatină din ce în ce mai tare.

Începe să mi se arate. Sub patul meu vor să aducă pe cineva mai păcătos decât mine, mult mai mare şi mai păcătos, pentru că eu sunt

mulțumit acum de lumea subpământeană pe care o stăpânesc, pe care o merit, de sălaşul meu care mă adăposteşte de fostele mele gânduri. Nu port ranchiună nimănui, nu vreau nicio schimbare. Nu vreau Nimic, am Totul.

Sunt liniştit cu soarta mea. Dar, totuşi, noi întrebări mă frământă, şi asta nu e bine.

De ce chiar sub patul meu?

De ce o gaură atât de mare?

De unde, un miros atât de năprasnic?

Pe cine vor să aducă acolo?

Şi, mai ales… ce îi vor da să mănânce?…

[Mânăstirea Corlățeni, Muntele Rarău, nu ştiu în care an.]